

Ledi Sayadaw, 1846 – 1923.

(skrótowe opracowanie tekstu angielskiego zamieszczonego w „*Sayagi U Ba Khin Journal*” VRI 2002, dostępnego również na stronie internetowej VRI).

Czcigodny Ledi Sayadaw urodził się w 1846 r. w małej wiosce w północnej Birmie. Otrzymał imię Maung Tet Khaung, co oznacza „chłopiec wspinający się na szczyt”. Imię okazało się właściwe, gdyż Ledi Sayadaw rzeczywiście osiągał szczyt wszystkiego, co w życiu przedsięwziął. Słowo „Sayadaw” nie jest nazwiskiem, ale tytułem oznaczającym „czcigodny nauczyciel” przysługującym początkowo tylko starszym mnichom mającym prawo nauczania i instruowania króla. Później stało się tytułem wszystkich szczególnie szanowanych mnichów.

Maung Tet Khaung chodził w swojej wiosce do tradycyjnej szkoły prowadzonej przez mnichów uczących dzieci nie tylko czytania i pisania w języku birmańskim, ale również recytowania tekstów palijskich: *Mangala Sutta*, *Metta Sutta*, *Opowieści Dżataka* itd. Mając osiem lat, zaczął uczyć się pod kierunkiem swego pierwszego nauczyciela U Nanda-dhaja Sayadaw i wstąpił do nowicjatu w wieku lat 15. Jako *samanera* – mnich nowicjusz – przybrał imię Nana-dhaja (Sztandar wiedzy). Edukacja klasztorna obejmowała gramatykę języka palijskiego i wybrane teksty z Kanonu Palijskiego (czyli *Tipitaka* = trzy kosze), a w szczególności *Abhidhammattha-sangaha* – komentarz do *Abhidhammy*. *Abhidhamma* to tzw. trzeci kosz *Tipitaki* – teksty, w których Budda szczegółowo i wnikliwie opisał rzeczywistość umysłu i materii. Pozostałe dwa kosze to: *Vinaya* – teksty zawierające reguły dla mnichów, oraz *Sutta* – zbiór wykładów.

W późniejszym okresie życia Ledi Sayadaw napisał dość kontrowersyjny komentarz do *Abhidhamma-Sangaha* zatytułowany *Paramattha-Dipani* (Podręcznik o prawdzie ostatecznej), w którym poprawił szereg błędów, jakie znalazł we wcześniej używanym komentarzu. Jego poprawki z upływem czasu zostały zaakceptowane przez innych mnichów i praca stała się w końcu standardowym podręcznikiem w tej dziedzinie.

W połowie dziewiętnastego wieku, czyli okresie przed wynalezieniem światła elektrycznego, nowicjusze czytali teksty w ciągu dnia, a kiedy robiło się ciemno, dołączali do mnichów recytujących je na głos z pamięci. W ten sposób młody mnich mistrzowsko opanował wszystkie teksty *Abhidhammy*.

Mając lat osiemnaście, Samanera Nana-dhaja na krótko porzucił mnisią szatę i wrócił do życia świeckiego. Powodem jego decyzji było niezadowolenie z wykształcenia. Uważał, że uczenie się wyłącznie tekstów *Tipitaki* ogranicza jego edukację. Po pół roku, jego pierwszy nauczyciel razem z innym nauczycielem o imieniu Myinhtin Sayadaw próbowali namówić go do powrotu. Początkowo odmówił, ale kiedy dowiedział, że może studiować Pisma Wedyjskie (starożytne księgi hinduizmu) u wybitnego nauczyciela Gandhama Sayadawa tylko jako *bhikku*, jego ogromne pragnienie wiedzy sprawiło, że zgodził się ponownie założyć szatę mnicha i już jej nigdy potem nie porzucił. Błyskotliwy uczeń w osiem miesięcy opanował Wedy pod kierunkiem Gandhama Sayadawa, po czym kontynuował studia nad *Tipitaką*. 20 kwietnia 1866 roku, w wieku lat dwudziestu, przyjął święcenia i został pełnoprawnym mnichem (*bhikkhu*) mając za preceptora swego dawnego nauczyciela Nanda-dhaja Sayadawa.

W 1867 roku, tuż przed porą deszczową, Bhikkhu Nana-dhaja opuścił swego preceptora i miejscowość, w której dorastał, udając się na dalsze studia do Mandalay – stolicy kraju.

Mandalay było stolicą Birmy w okresie panowania króla Min Don Mina, w latach 1858-1878 i najważniejszym ośrodkiem kształcenia w kraju. Nana-dhaja mieszkał w klasztorze Maha-Jotikarama i uczył się o wielu świętych nauczycieli, również świeckich, ale przede wszystkim u przeora klasztoru, Czcigodnego San-Kyaung Sayadawa, nauczyciela sławnego z przetłumaczenia na język birmański *Visuddhimagga* (Ścieżka oczyszczenia). W owym okresie San-Kyaung Sayadaw urządził egzamin, składający się z dwudziestu pytań, dla dwóch tysięcy uczniów. Bhikkhu Nana-dhaja był jedynym, który dobrze odpowiedział na wszystkie pytania. Jego odpowiedzi zostały wydane drukiem w 1880 roku pod tytułem *Parami-Dipani* (Podręcznik perfekcyjności). Była to pierwsza z wielu książek napisanych później przez Czcigodnego Ledi Sayadawa w językach birmańskim i palijskim.

W okresie jego studiów w Mandalay, w stolicy odbyła się w 1871 r. Piąta Rada Buddyjska, czyli *Sangayana* – zgromadzenie uczonych mnichów dbających o zachowanie czystości tekstów Tipitaki. Z inicjatywy króla Min Don Mina zjechali się mnisi z wielu krajów i recytowali teksty sutt. Te, które uznano za autentyczne, zostały wyryte na 729 marmurowych płytach, stojących do dziś, każda pod osłoną małej pagody, otaczających Złotą Pagodę Kuthodaw u stóp wzgórza Mandalay. Bhikkhu Nana-daja brał udział w pracach pomagając przy tłumaczeniu i edycji tekstów *Abhidhammy*.

Po ośmiu latach studiów i zdaniu wszystkich wymaganych egzaminów Nana-dhaja został nauczycielem palijskiego w klasztorze San-Kyaunga: Maha-Jotikarama i nauczał w nim kolejne osiem lat, nie zaprzestając pogłębiania swojej wiedzy, aż do roku 1882, kiedy przeprowadził się do Monywa. Miał wtedy 36 lat. Monywa to niewielkie miasto na wschodnim brzegu rzeki Chindwin, znane jako ośrodek nauczania, gdzie w naukach uwzględniano wszystkie teksty Tipitaki, a nie tylko wybrane fragmenty. W ciągu dnia Nana-dhaja przebywał w mieście ucząc mnichów i nowicjuszy języka palijskiego, ale wieczorem miał zwyczaj jechać do chaty w malutkim klasztorze (*vihara*) na drugim brzegu rzeki, na zboczu góry Lakpan-taung, gdzie spędzał noc na medytacji. Jakkolwiek nie ma na to zdecydowanych dowodów, uważa się za bardzo prawdopodobne, że tam właśnie rozpoczął praktykowanie Vipassany w tradycyjny birmański sposób: z *Anapaną* (oddychanie) i koncentracją na *vedana* (doznania).

W 1885 roku Brytyjczycy podbili Górną Birmę i skazali ostatniego króla Thibawa, panującego w latach 1878 – 1885, na wygnanie. Rok później w 1886, Czcigodny Nana-dhaja udał się na długie odosobnienie do lasu o nazwie Ledi, na północ od miasta Monywa. Po pewnym czasie zaczęli się do niego zjeżdżać mnisi prosząc o nauki. Aby ich wszystkich pomieścić, trzeba było zbudować klasztor, który nazwano Ledi-tawya. To właśnie od nazwy klasztoru Czcigodny Nana-dhaja przyjął imię, pod którym jest obecnie najbardziej znany – Ledi Sayadaw. Uważa się, że jednym z głównych powodów rozwoju Monywa w tak duże miasto, jakim jest obecnie, był fakt, że klasztor Ledi Sayadawa przyciągał wielu ludzi. Chociaż nauczanie aspirujących uczniów odbywało się w klasztorze, swoją własną praktykę medytacyjną Ledi Sayadaw kontynuował zgodnie ze starym zwyczajem, w małej chacie *vihara* na drugim brzegu rzeki.

Dziesięć lat po powstaniu klasztoru zaczęły się ukazywać drukiem książki napisane przez Ledi Sayadawa. Pierwszą z nich była wspomniana wcześniej *Paramattha-Dipani* (Podręcznik o prawdzie ostatecznej) wydana w 1897 r. Następny był podręcznik gramatyki palijskiej *Nirutta Dipani*. Tym i wielu innym książkom ich autor zawdzięcza reputację jednego z najbardziej uczonych mnichów w Birmie.

Chociaż klasztor Ledi-tawya był jego głównym miejscem pobytu, Ledi Sayadaw od czasu do czasu podróżował po całej Birmie ucząc praktycznej medytacji oraz wykładając wiedzę teoretyczną. Był rzadko spotykanym przykładem mnicha, który osiągnął doskonałość zarówno w *pariyatti* (teorii Dhammy), jak i w *patipatti* (praktyce Dhammy). Wiele swych książek napisał w trakcie owych podróży po Birmie. Na przykład *Paticca-samuppada Dipani* powstała w ciągu dwóch dni podróży łodzią z Mandalay do Prome. Nie miał przy sobie żadnych materiałów źródłowych, ale nie potrzebował ich, ponieważ wszystkie teksty Tipitaki znał na pamięć. Dzieło *The Manuals of Buddhism* (Podręczniki buddyzmu) obejmuje 73 podręczniki (*dipanis*), komentarze, eseje i innego rodzaju teksty jego autorstwa i nie jest to kompletna lista jego prac.

Później napisał wiele książek o Dhammie w języku birmańskim. Wcześniej nie było takiego zwyczaju, aby pisać teksty o Dhammie z przeznaczeniem dla ludzi świeckich. Nawet jeśli mnisi udzielali ustnie nauk osobom świeckim, zwykle polegało to na recytowaniu długich fragmentów w języku pali i dosłownym tłumaczeniu ich słowo w słowo, co było bardzo trudne do zrozumienia. Wielkim pragnieniem Ledi Sayadawa, wynikającym prawdopodobnie z głębokiego praktycznego rozumienia Dhammy i zrodzonej z tego silnej *metty* (miłującej dobroci) było rozpowszechnić Dhammę wśród ludzi ze wszystkich warstw społecznych, a nie tylko wśród mnichów. Jego książka *Paramattha-sankhepa*, zawierająca 2000 wersetów w języku birmańskim, będących tłumaczeniem z *Abhidhammattha-sangaha*, została napisana z przeznaczeniem dla młodych czytelników i jest wśród nich popularna do dziś. Istnieje wiele towarzystw, założonych przez jego uczniów, promujących nauczanie *Abhidhammy* przy użyciu tej książki.

W swych podróżach po Birmie Ledi Sayadaw zachęcał również ludzi, aby przestali jeść mięso. Jedna z jego książek pod tytułem *Go-mamsa-matika* propaguje dietę wegetariańską i nakłania, aby zaprzestano zabijania krów dla mięsa.

Na samym początku dwudziestego wieku po raz pierwszy pojawił się w klasztorze Ledi Sayadawa, aby nauczyć się od niego medytacji Vipassana, U Po Thet, który później, pod imieniem Saya Thetgyi stał się jednym z najbardziej znanych świeckich nauczycieli medytacji w Birmie. Od niego z kolei Vipassany nauczył się Sayagi U Ba Khin – nauczyciel S.N. Goenki.

W 1911 roku reputacja Ledi Sayadawa, jako uczonego oraz mistrza medytacji, była tak wielka, że Brytyjski rząd w Indiach, który administrował również Birmą, przyznał mu oficjalnie tytuł *Aggamaha-pandita* (największy główny uczony). Otrzymał również doktorat z literatury na Uniwersytecie w Rangunie. W latach 1913 – 1917 korespondował z panią Rhys-Davids z Towarzystwa Tekstów Palijskich w Londynie i wiele jego tekstów omawiających zagadnienia *Abhidhammy* ukazało się w wersji angielskiej w czasopiśmie Towarzystwa: *Journal of the Pali Text Society*.

W ostatnich latach życia wzrok Ledi Sayadawa bardzo się pogorszył na skutek lat spędzonych na studiowaniu tekstów, czytaniu i pisaniu przy kiepskim oświetleniu. W wieku 73 lat ośleplł całkowicie i resztę życia spędził wyłącznie na medytowaniu i nauczaniu medytacji. Zmarł mając 77 lat, w 1923 roku, w klasztorze między Mandalay i Rangunem – jednym z wielu, które powstały w efekcie jego niestrudzonych podróży i nauczania w całej Birmie.

Czcigodny Ledi Sayadaw był prawdopodobniej najwybitniejszą postacią buddyjską czasów, w których żył. Wszyscy, którzy weszli na ścieżkę Dhammy w ostatnich latach, winni być

niezwykle wdzięczni temu świętemu, uczonemu mnichowi, który odegrał tak wielką rolę w ponownym ożywieniu i rozpowszechnieniu tradycyjnej praktyki Vipassany zarówno wśród tych, którzy wyrzekli się życia świeckiego, jak i wśród tych, którzy nadal żyją jako osoby świeckie. Praktyka medytacyjna była najważniejszym aspektem jego nauczania, ale oprócz niej, teksty, jakie po sobie zostawił, jasno i precyzyjnie służą pomocą w objaśnianiu praktycznych aspektów Dhammy.